

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

จากผลการวิเคราะห์ลักษณะของประชากรควัวเรือนตัวอย่างและผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ในควัวเรือนตัวอย่าง ด้านข้อมูลทั่วไปแสดงให้เห็นสัดส่วนของกลุ่มอายุและเพศในตารางที่ 2 และ 6 ระดับการศึกษาในตารางที่ 3 และ 7 อาชีพในตารางที่ 4 และ 8 และรายได้ในตารางที่ 5 และ 9 มีความคล้ายคลึงกันและใกล้เคียงกัน อาจจะอนุมานได้ว่าผลกรศึกษาของข้อมูลทางด้านความรู้การคัดแยกขยะ ทักษะการคัดแยกขยะและการปฏิบัติคัดแยกขยะของควัวเรือนตัวอย่าง เป็นความจริงเกี่ยวกับประชาชนที่ทำการศึกษา

ในด้านความรู้การคัดแยกขยะของควัวเรือน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าในตารางที่ 10 ทุกเนื้อหาความรู้มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับความรู้การคัดแยกขยะของควัวเรือนก่อนและหลังการใส่กิจกรรมแทรกแซงผ่านไปแล้ว 6 เดือน ในตารางที่ 11 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังการใส่กิจกรรมแทรกแซงควัวเรือนมีความรู้การคัดแยกขยะเพิ่มมากขึ้นก่อนการใส่กิจกรรมแทรกแซง ด้านทักษะการคัดแยกขยะของควัวเรือน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าในตารางที่ 12 ความคิดเห็นแต่ละประเด็นมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับทัศนคติของควัวเรือน ก่อนและหลังการใส่กิจกรรมแทรกแซงในตารางที่ 13 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าหลังการใส่กิจกรรมแทรกแซงผ่านไปแล้ว 6 เดือนควัวเรือนมีทัศนคติการคัดแยกขยะที่ดีมากขึ้นก่อนการใส่กิจกรรมแทรกแซง ด้านการปฏิบัติคัดแยกขยะของควัวเรือนหลังการใส่กิจกรรมแทรกแซงมีควัวเรือนคัดแยกขยะเป็นประเภทเพิ่มขึ้นจาก 23 ควัวเรือนเพิ่มเป็น 209 ควัวเรือน หรือร้อยละ 71.1 ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่ามีจำนวนควัวเรือนสามารถคัดแยกขยะเพิ่มขึ้น เพราะว่าควัวเรือนมีความรู้

และมีทัศนคติที่ดีจึงปฏิบัติคัดแยกขยะได้ และผลดังกล่าวนี้หลังการใส่กิจกรรม แทรกแข่งสมาชิกทุกคนในครัวเรือนมีพฤติกรรมคัดแยกเพิ่มขึ้นเป็น 158 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 53.7 และประเภทของขยะที่แยกได้ของครัวเรือนในตารางที่ 16 ก่อนและหลังการใส่กิจกรรมแทรกแข่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแต่ละครัวเรือนมีการแยกขยะแต่ละประเภทได้มากขึ้นภายหลังการใส่กิจกรรมแทรกแข่ง ระยะเวลาในการคัดแยกขยะหลังการใส่กิจกรรมแทรกแข่งเปลี่ยนแปลงบ้างแต่ไม่มากนัก โดยครัวเรือนคัดแยกขยะสัปดาห์ละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.6 รองลงมาเดือนละครั้งและแยกทุกวันคิดเป็นร้อยละ 17.7 และ 10.2 สองและสามสัปดาห์ต่อครั้งจากไม่เคยแยก แยกได้เล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 6.1 และ 5.4 ส่วนปริมาณขยะประเภทแก้ว กระดาษ พลาสติก และโลหะ ที่คัดแยกได้แต่ละประเภทหลังการใส่กิจกรรมแทรกแข่ง มีน้ำหนักเฉลี่ย 2.65, 2.50, 1.86 และ 1.3 กิโลกรัม ตามลำดับ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับปริมาณขยะที่ได้จากคัดแยกของครัวเรือนก่อนและหลังการใส่กิจกรรมแทรกแข่งพบว่าการคัดแยกขยะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหลังการใส่กิจกรรมแทรกแข่งมีครัวเรือนนำขยะไปให้กองทุนหมุนเวียนขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เพิ่มมากขึ้นจาก 1 ครัวเรือน เพิ่มเป็น 155 ครัวเรือน หรือร้อยละ 52.6 เพราะว่ากองทุนฯ สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนกล่าวคือ รับซื้อขยะจากครัวเรือนที่คัดแยกสำหรับรายได้จากการขายขยะแต่ละประเภทของครัวเรือนหลังการใส่กิจกรรมแทรกแข่ง ผ่านไปแล้ว 6 เดือน ครัวเรือนมีรายได้จากการขายขยะที่คัดแยกได้ประเภท โลหะ กระดาษ แก้ว และพลาสติก เฉลี่ย 1,775.78, 509.40, 285.93 และ 251.57 บาท ตามลำดับ เมื่อนำรายได้ไปเปรียบเทียบกับก่อนและหลังการใส่กิจกรรมแทรกแข่ง ถือได้ว่ารายได้เหล่านี้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาแสดงว่าการคัดแยกขยะของครัวเรือนทำให้มีรายได้จากการขายขยะที่คัดแยกเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นมูลเหตุจูงใจที่ทำให้ครัวเรือนคัดแยกขยะหลังการใส่กิจกรรมแทรกแข่ง ทั้งนี้ยังไม่นับมูลเหตุจูงใจที่เกี่ยวข้องกับความต้องการในการลดปริมาณขยะในครัวเรือนซึ่งรวมทั้งสิ้นมีจำนวน 83 ครัวเรือน หรือร้อยละ 28.2 มูลเหตุจูงใจอีกสาเหตุหนึ่งที่รองลงมาได้แก่ การมองว่าการคัดแยกขยะเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาล้างแวลล์อ้อมซึ่งมีถึงร้อยละ 20.7

ในการดำเนินรับซื้อขยะจากครัวเรือนที่คัดแยกขยะของกองทุนหมุนเวียนขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในชุมชนเก่าจาน 1 จำนวน 1,021 ครัวเรือน ตั้งแต่เดือน มกราคม 2541 ถึง เดือนมิถุนายน 2541 มีปริมาณรวมทั้งหมด 6,557 กิโลกรัม แต่ว่า ปริมาณขยะที่รับซื้อในแต่ละเดือนจะมีปริมาณลดลงเรื่อย ๆ ในตารางที่ 22 อาจจะสามารถอนุมานได้ว่า การที่ครัวเรือนคัดแยกขยะมาขายให้กับกองทุนฯ และปริมาณรับซื้อขยะของกองทุนฯ มีปริมาณลดลง เพราะว่า ปริมาณขยะในครัวเรือนมีปริมาณลดลง สำหรับการซื้อขายขยะของกองทุนมีผลกำไรจากการรับซื้อขยะจากครัวเรือนในชุมชนเก่าจาน 1 จำนวน 725 ครัวเรือน และขายขยะให้กับร้านรับซื้อของเก่าเป็นจำนวนเงิน 5,305 บาท 75 สตางค์

สรุปได้ว่า ผลการศึกษาพิสูจน์พบว่ากิจกรรมแทรกแซงที่จัดดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีผลต่อพฤติกรรมคัดแยกขยะของครัวเรือนตัวอย่าง กล่าวคือ ครัวเรือนมีความรู้มากขึ้น มีทัศนคติที่ดีในการคัดแยกขยะ สามารถปฏิบัติคัดแยกขยะได้ครัวเรือนมีรายได้จากการขายขยะที่คัดแยก

5.2 อภิปรายผล

การจัดกิจกรรมแทรกแซงสี่ประการ คือ 1) การฝึกอบรมอาสาสมัครเชิงปฏิบัติการ 2) การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 3) การจัดทำสื่อเผยแพร่ข่าวสาร 4) การติดตามประเมินผล ที่นำเข้าไปแก้ไขปัญหาเชิงระบบ (System Model) ผลที่ได้จากระบบทำให้ครัวเรือนมีความรู้ ตระหนักถึงประโยชน์การคัดแยกขยะ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถปฏิบัติคัดแยกขยะได้ จากครัวเรือนของตนเอง โดยเก็บรวบรวมวัสดุที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้แยกเป็น ประเภทกระดาษเก็บรวบรวมไว้ในถุง ประเภทพลาสติกเก็บรวบรวมโดยถอดฝาขวดรินหรือเทสิ่งบรรจุอยู่ในออกทำให้แบนเพื่อประหยัดเนื้อที่เก็บรวบรวมไว้ในถุง ประเภทโลหะ เก็บรวบรวมโดยรินหรือเทน้ำออกตรวจสอบกับแม่เหล็ก ถ้าแม่เหล็กติดกับวัสดุแสดงว่าเป็นเหล็กเก็บรวบรวมไว้ในถุง และรวบรวมกับโลหะชนิดอื่น ๆ ใส่ถุง ประเภทแก้ว เก็บรวบรวมโดยถอดฝาขวดออกรินน้ำหรือเทเศษอาหารออก ฉีกฉลากที่ปิดอยู่ออกเก็บรวบรวมไว้ในถุง แล้วครัวเรือนนำวัสดุหรือขยะเหล่านี้ไปขายต่อให้กองทุนที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน จากผลการ

ศึกษาชี้ให้เห็นว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะของประชาชนหรืออาจจะอนุมานได้ว่า กิจกรรมแทรกแซงที่จัดเข้าสู่ระบบการแก้ไขปัญหาของผู้วิจัยเป็นรูปแบบการลดปริมาณขยะในครัวเรือน ซึ่งมีผลให้ประชาชนให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะส่วนที่ควรทิ้งไป เก็บส่วนที่มีประโยชน์นำมาใช้ใหม่ ทำให้ปริมาณขยะที่ต้องทิ้งไปมีปริมาณน้อยลง ในขณะที่เดียวกันมีผลกระทบต่อปริมาณขยะในครัวเรือนมีปริมาณลดลงด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะวางบนรากฐานของผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ข้อ ดังต่อไปนี้

1) เชิงวิจัยและพัฒนา กิจกรรมแทรกแซงมีข้อจำกัดหลายประการ จึงใคร่ขอเสนอประเด็นที่เห็นว่าควรปรับปรุง ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในประเด็นดังต่อไปนี้

ก. ควรศึกษาหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมอาสาสมัคร ควรมีเนื้อหาอย่างไรจึงจะเหมาะสม และระยะเวลาที่อาสาสมัครเข้ารับการฝึกอบรม ควรมีเวลาเท่าใดจึงจะเหมาะสมกับเนื้อหาหลักสูตร

ข. ควรศึกษาโครงสร้างคณะกรรมการกองทุนหมุนเวียนขยะกลับมาใช้ประโยชน์ว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยเฉพาะกรรมการฝ่ายจัดซื้อขายขยะของกองทุนว่าควรมีจำนวนกรรมการอย่างน้อยเพียงใดที่จะหมุนเวียนกลับมาปฏิบัติงาน ซึ่งจะไม่ได้เกิดปัญหาทางด้านบริหารจัดการในส่วนกรรมการฝ่ายปฏิบัติการของกองทุน ตลอดจนการศึกษาถึงการกำหนดความถี่การรับซื้อขายขยะ ให้มีความสัมพันธ์กับปริมาณขยะในพื้นที่

2) เชิงนโยบาย เพื่อให้รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ จึงได้เสนอแนะดังต่อไปนี้

ก. ควรให้มีการจัดทำแผนหลักในระดับจังหวัด และแผนปฏิบัติการส่งเสริมการคัดแยกขยะโดยครัวเรือนระดับจังหวัด ให้สอดคล้องกับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับชาติ

ข. ควรกำหนดองค์กรและหน้าที่ในการควบคุม กำกับดูแลการส่งเสริมการค้า
แยกขยะโดยครัวเรือน ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง

ค. ควรสนับสนุนงบประมาณ สิ่งจูงใจ ความช่วยเหลือด้านวิชาการรวมทั้ง
อำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่องค์กรเอกชน หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ทำงาน
ช่วยเหลือส่งเสริมการค้าแยกขยะ

ง. ควรให้มีการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาการและ
การบริหารจัดการแก่เจ้าหน้าที่เทศบาล สุขาภิบาลทั่วประเทศ ในการลดปริมาณขยะใน
ชุมชน และแนวทางการใช้ประโยชน์ขยะ

จ. ควรจัดให้มีหลักสูตรด้านการลดปริมาณและใช้ประโยชน์ขยะ สำหรับ
การเรียนการสอนแก่นักเรียน นิสิตและนักศึกษาทุกระดับ

ฉ. ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีเหมาะสม เพื่อนำมาใช้
แก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการค้าแยกขยะโดยครัวเรือน